

PONTIFICIA COMMISSIO
CODICI IURIS CANONICI
AUTHENTICE INTERPRETANDO

COMMUNICATIONES

VOL. XVII - N. 2

1985

COMMUNICATIONES

PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS
CANONICI AUTHENTICE INTERPRETANDO

PIAZZA Pio XII, 10 - 00193 ROMA

NUM. 2

DECEMBRE 1985

EX ACTIS IOANNIS PAULI PP. II

Ex allocutione Summi Pontificis Patrum Cardinalium Collegii Plenaria exeunte . .	151
Dall'Omelia del Santo Padre alla Santa Messa a conclusione dell'Assemblea Straordinaria del Sinodo dei Vescovi	153
Discorso del Santo Padre alla Curia Romana in occasione degli Auguri natalizi . .	155

EX ACTIS SANCTAE SEDIS

SACRA PAENITENTIARIA APOSTOLICA

Decretum quo, determinatis condicionibus servatis, christifidelibus conceditur ut indulgentiam plenariam Benedictioni papali adnexam percipere valeant, etiam ope instrumenti televisifici vel radiophonici	163
---	-----

EX ACTIS PONTIFICIAE COMMISSIONIS CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO

I. Coetus Studiorum « De Laicis » (Sessio I)	164
II. Coetus Studiorum « De Laicis » (Sessio II)	197
III. Coetus Studiorum « De Religiosis » (Sessio IV)	240

ACTA COMMISSIONIS

Responsa ad proposita dubia	262
---------------------------------------	-----

DOCUMENTA

I. Momentum Codicis Iuris Canonici ad applicationem Concilii Vaticani II quod attinet	263
II. Some Reflections on the proper way to approach the Code of Canon Law . .	267
III. The juridical Status of the Laity: The Contribution of the Conciliar Documents and the 1983 Code of Canon Law	287

NOTITIAE	316
--------------------	-----

Index rerum generalis Voluminis XVI (1984)	317
--	-----

Index rerum generalis Voluminis XVII (1985)	319
---	-----

Ex Actis Pont. Comm. C. I. C. Recognoscendo

I

COETUS STUDIORUM « DE LAICIS »

(Conventus habiti diebus 28 novembris - 3 decembris anni 1966)

Sessio prima

Diebus 28 novembris ad 3 decembris anni 1966, habitae sunt in Aula huius Pontificiae Commissionis Codici Iuris Canonici recognoscendo sessiones studii Coetus Consultorum « De laicis », pro quibus sequens quaestio pertractanda proposita erat: quaenam in Codicem sint introducenda de definitione laicorum, de iuribus et officiis laicorum in Ecclesia, de activitate eorum in Ecclesia (nondum tamen posita fuit quaestio de associationibus).

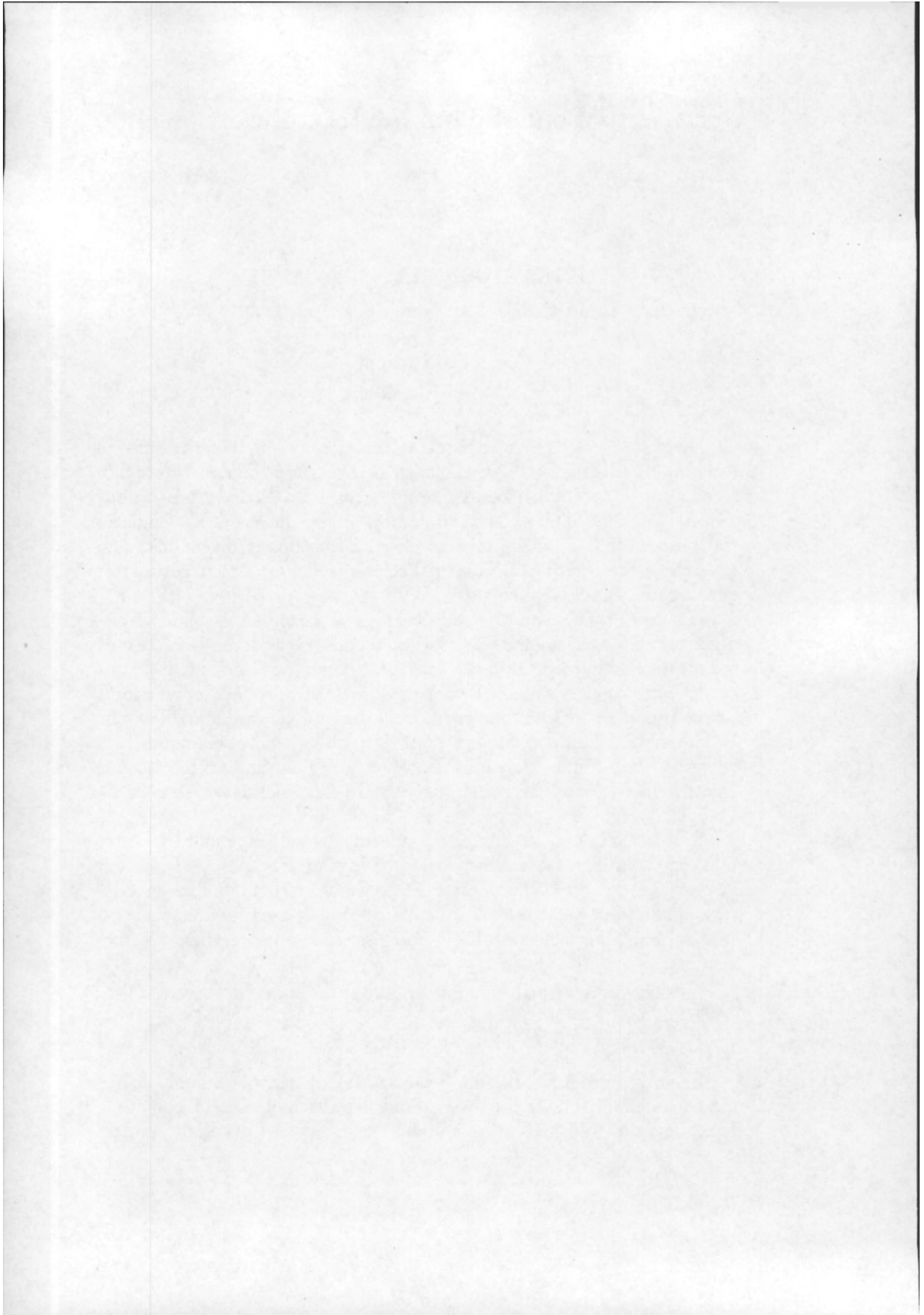
His conventibus interfuerunt Exc.mus Lokuang, Episcopus Tainanensis; Exc.mus Dammert Bellido, Episcopus Cajamarcensis; Exc.mus Sarmiento Peralta, Episcopus Ocaniensis; Ill.mus A. Glorieux; Rev.mus A. del Portillo; Rev.mus F. Retamal; Ill.mus W. Onclin, Commissionis Secretarius adiunctus, qui munere moderatoris fungebatur, atque Rev.mus I. Herranz, Adiutor a Studiis. Aberant, quia legitime impediti, sequentes Consultores: Exc.mus Enrique y Tarancón, Archiepiscopus Ovetensis; Exc.mus Civardi, Episcopus tit. Thespiensis et Ill.mus G. Philips.

Relationem de quaestionibus propositis paravit Rev.mus del Portillo, et vota Secretariae mandaverunt Exc.mi Enrique y Tarancón, Lokuang, Dammert Bellido et Sarmiento Peralta; Ill.mi Philips et Glorieux atque Rev.mus Retamal. Omnia haec a Secretaria Commissionis studio uniuscuiusque Consultoris submissa fuerant ante diem 28 novembris.

Novem sessiones habitae sunt, in quibus de sequentibus actum est:

I. QUAESTIONES PRAELIMINARES

Labores introduxit Ill.mus Secretarius Adiunctus, declarans peculiare momentum quod, pro executione laboris huic Coetui commissi, habet attenta consideratio omnium eorum quae Concilium Vatica-

num II de laicis statuit, praesertim in Const. dogm. *Lumen gentium*, Cap. IV, in Const. past. *Gaudium et spes* atque in Decr. *Apostolicam actuositatem*. Cuncta haec a Concilio tradita legislatori nunc permittent ut lacunas impleat quae, propter rationes historicas et ecclesiologicas, in Codice nunc vigenti inveniuntur relate ad figuram iuridicam laici in Ecclesia.

Apta vero executio huius laboris postulare videtur ut duae quaestiones praeviae considerentur, quarum mentionem iam aliqui Consultores in scriptis fecerunt, nempe: 1) an expediat ut statutum iuridicum omnium christifidelium in Codice declaretur; 2) an in legislatione canonica agendum etiam sit de catechumenis aliisque non baptizatis. Praesertim prima quaestio momentum habet ad bene determinandam figuram specificam laici, quia theologica verba *fidelis* et *laicus* non eodem sensu pollent, quae distinctio et a iure servanda est propter evidentes rationes praecisionis doctrinalis et terminologicae.

a) *De iuribus et obligationibus omnium christifidelium*

Animadvertit Ill.mus Secretarius A. hanc quaestionem iam a Secretaria propositam esse Consilio Coordinationis, in sessione habita die 21 elapsi mensis octobris, Consiliumque sanxisse convenientiam ut hoc statutum iuridicum fundamentale omnium baptizatorum conficeretur. Hoc necessarium existimatur, non solum ob rationes systematicae et technicae iuridicae, verum etiam quia expedit ut in Codice recipiatur doctrina Constitutionis dogm. *Lumen gentium* circa fundamentalem unitatem atque aequalitatem omnium membrorum Populi Dei, quae quidem unitas et aequalitas (cfr. Cap. II Constitutionis) praecedunt successivae diversitati ministeriorum (cfr. ibid. Cap. III, IV et V).

Ill.mus Secretarius A. manifestat se de hoc gaudere, quia haec etiam fuit opinio Commissionis post-conciliaris « De laicis et de apostolatu laicorum », scilicet ut etiam in iure apte distinguatur inter conditionem quae omnibus membris Populi Dei qua talibus communis est et conditionem laicorum propria. Adest Rev.mus Consultor qui adiungit hanc determinationem statuti iuridici omnium christifidelium tria praecipua commoda secum laturam esse: a) clare exprimet dignitatem christianam, sicut et dignitatem humanam, fontem esse iurium et officiorum fundamentalium omnium christianorum, in ordine ad communem vocationem ad sanctitatem et ad communem participationem in unica missione Ecclesiae; b) removebit suspicionem et criticam — haud prorsus fundamento carentes — adversus nunc vicens ius canonicum, quod sensu nimis hierarcológico imbutum apparet, quia non satis prae oculis habuit Ecclesiam

— quae est quidem communitas hierarchica — prius esse *communitatem* quam *hierarchicam*; Ecclesia est communitas constans personis iura subiectiva fundamentalia habentibus, in iure naturali et divino positivo innixa, quae et omnibus agnoscenda et a Hierarchia tuenda sunt; c) praebebit basim iuridicam communem, quae faciliorem reddet ulteriorem determinationem illius quod specificè pertinet ad diversas species personarum in Ecclesia.

Alter Consultor in mentem revocat hanc aequalitatem fundamentalem omnium fidelium quoad dignitatem et actionem nullo modo adversari existentiae differentiationis functionalis (ideoque agnitioni ministerii hierarchici clericorum). Haec vero fundamentalis aequalitas simul manifestat existentiam alicuius sphaerae personalis autonomiae — scilicet libertatis et responsabilitatis personalis — quae favet ordinatae determinationi ambitus legitimi exercitii potestatis iurisdictionis.

His dictis ab Ill.mis Secretario A. et sociis, ceteri Consultores assentiunt. Quamobrem Exc.mus quidam Consultor — eo quod omnes concordant circa opportunitatem conficiendi statutum christifidelium — proponit ut unusquisque Consultor, dum laicorum iura et officia specifica perpenduntur, elenchum conficiat ubi recenseatur quae normae ad fideles in genere quae vero solummodo ad laicos pertinere debeant. Hoc modo — ait Ill.mus Secretarius A., qui his dictis assentit — in fine adunationum huius sessionis nostri Coetus, praeter schema canonum de laicis in concreto haberi etiam poterunt quaedam adumbrata lineamenta pro statuto iuridico omnium christifidelium. Elaboratio tamen magis particularis huius statuti pertractanda erit in sessione nostri Coetus post hac celebranda.

b) *An in Codice agendum sit de catechumenis aliisque non baptizatis*

Asserit Ill.mus Onclin hanc quaestionem difficillimam esse, quia secum fert problema, sat disceptatum inter canonistas, circa notionem personae physicae in iure canonico. In can. 87 dicitur: « Baptismate homo constituitur in Ecclesia Christi persona, cum omnibus christianorum iuribus et officiis ». Solummodo baptismus aquae, scilicet *plena* incorporatio Ecclesiae, personae confert capacitatem etiam *plenam* eveniendi subiectum iurium et obligationum coram Iure canonico. Significat ne hoc ius canonicum non baptizatis denegare condicionem iuridicam personae? Possibile est — eo quod omnes homines ad Ecclesiam vocantur — ut ius canonicum aliquam formam capacitatis iuridicae pro nondum baptizatis agnoscat?

Adest Rev.mus Consultor qui sese referens ad id quod scripsit in sua

relatione, affirmative respondendum esse censet. Ecclesia est universale salutis sacramentum non solum quatenus baptizatos ad plenitudinem ducit, sed etiam quatenus omnes homines ad seipsam adducit. Haec notio theologica necessario ducere videtur ad considerationem, pari modo apertam et amplam, de relatione omnium hominum cum Ecclesia. Cohærenter cum doctrina de Populo Dei itinerante ac radicaliter missionario, Const. *Lumen gentium*, n. 13, his verbis ostendit diversas relationes personarum ad Ecclesiam: « Ad hanc igitur catholicam Populi Dei unitatem ... omnes vocantur homines, ad eamque variis modis pertinent vel ordinantur sive fideles catholici, sive alii credentes in Christo, sive denique omnes universaliter homines, gratia Dei ad salutem vocati ». Quapropter si Ius Canonicum est complexus normarum divinarum et humanarum quae regunt relationes sociales activitatis ecclesialis, necesse est ut ipsum respondeat huic varietati situationum qua pollet vita intima Ecclesiae. Ubi adsit activitas ecclesialis, ibi et Ius Canonicum adesse debet, ad regendos aspectus dimensionem intersubiectivam habentes. Aliud est enim quod quis sit persona *in Ecclesia* (et habeat igitur omnia iura et officia christifidelium) aliud vero quod quis sit persona *in Iure Canonico*.

Duo Consultores manifestant ius condendum aliquam personalitatem iuridicam saltem catechumenis agnoscere debere, licet, uti par est, talis capacitas identificari nequeat cum plena illa capacitate iurium et officiorum quam canon 87 solis baptizatis tribuit. Statuitur enim in Decr. *Ad gentes*, n. 14: « Status tandem iuridicus catechumenorum in novo Codice clare ponatur. Iam enim cum Ecclesia coniuncti sunt, iam de domo sunt Christi et non raro iam vitam agunt fidei, spei et caritatis ».

Animadvertit tamen Ill.mus Secretarius A. non baptizatos, cum Ecclesiae subditi non sint, esse non posse subiectum obligationum iuridicarum coram Ecclesia: ideoque, saltem sensu stricto, neque subiectum iurium. Ipsis, ut plurimum, agnosci possent aliquae capacitates iuridicae, quae autem tales non sunt quae vera iura et officia secum ferre umquam valeant. Haec est saltem sententia a plerisque canonistis hactenus propugnata. Contingere quidem potest quod magnus progressus ecclesiologiae in Concilio Vaticano II obtentus eo ducat ut totum problema de ambitu Iuris Canonici iterum considerari debeat. Attamen haec est quaestio quae, ob peculiare eius momentum atque amplitudinem, pertractanda est a Consilio Coordinationis nostrae Commissionis. Proponit ergo Ill.mus Secretarius A. ut haec quaestio submittatur Consilio Coordinationis, quae propositio ab omnibus Coetus Consultoribus approbatur.

II. DE LAICORUM NOTIONE

a) *Definitio descriptiva proponitur*

Animadvertit Ill.mus Secretarius A. laici definitionem duas posibles formulationes admittere, si modo negativo procedatur: a) laicus est fidelis non clericus (hic est conceptus qui in Codice nunc vigenti invenitur); b) laicus est fidelis non clericus neque religiosus (nempe qui mancipatus non est divinis ministeriis per sacramentum Ordinis neque publicae professioni consiliorum evangelicorum per incorporationem alicui instituto religioso). Secunda haec sententia, innixa in distinctione statuum canonicorum (quorum duo sunt iuris divini, videlicet status clericalis et status laicalis; tertius vero est iuris ecclesiastici, nempe status religiosus), perfectius determinat figuram iuridicam laici; atamen est formula non sufficiens, quia continet solummodo elementa negativa. Ideo Ill.mus Secretarius A. proponit ut — licet in iure omnes definitiones periculis scateant — laici notio vel definitio descriptiva conficiatur, quae complectatur etiam id quod est specificum et positivum in figura laici.

Concordant omnes in eo quod, post doctrinam traditam a Concilio Vaticano II, talis definitio apparari potest, praesertim si prae oculis habeatur Const. dogm. *Lumen gentium*, n. 31 iam continere completam descriptionem laici, ubi recensetur tum distinctio a clericis et religiosis tum aspectus positivus (apostolatus specificus seu missio ecclesialis laicorum propria: « Laicorum est, ex vocatione propria, res temporales gerendo et secundum Deum ordinando, Regnum Dei quaerere »).

Est Consultor qui, qua Secretarius Commissionis Conciliaris « De laicorum apostolatu », partem habuit — una cum Commissionis theologicae Secretario — in laboribus Commissionis mixtae quae hanc laici definitionem apparavit, explanat criterium adhibitum pro illo textus redigendo fuisse ut definitio descriptiva conficeretur quae, initium habens in elemento generico et communi cum ceteris fidelibus — nempe in pertenentia ad Populum Dei — declararet deinceps elementum specificum negativum (laicos non pertinere ad statum clericalem vel religiosum) necnon elementum specificum positivum (videlicet indolem saecularem eorum vocationis specifica: res temporales gerere ac sanctificare).

Tres Exc.mi Consultores manifestant convenientiam ut notio laici quae in Codice recipiatur tria illa elementa descriptiva contineat, ut

sit vere practica et praecisa. Etenim unumquodque ex his tribus elementis suum momentum iuridicum habet, quia: *a)* elementum iuridicum — seu pertinetia ad Populum Dei propter baptismum — significat laicos, sicut et clericos atque religiosos, omnibus christifidelium iuribus atque officiis praeditos esse; *b)* contra vero, *elementa specifica* — tum negativum tum positivum — necessariam basim praebent ad determinandum complexum iurium, officiorum atque facultatum quae laicis tribuendae sunt in ordine ad adimpletionem eorum specificae missionis, quae sane differt a missione clericorum ac religiosorum.

Duo Rev.mi Consultores adiungunt hoc in sensu necessarium esse ut clare pateat indoles saecularis qua pollet condicio laici propria. Haec saecularitas pertinens ad condicionem et specificum munus apostolicum laici — consistens in sanctificatione realitatum temporalium — ducit ad distinguenda iura quibus laicus absolute indiget ut talem missionem specificam bene adimplere valeat (apta formatio doctrinalis et cura pastoralis, iusta libertas opinionis et actionis, spiritualitas specifica, etc.) ab illis facultatibus vel capacitatibus iuridicis quae necessariae non sunt pro adimpletionem ordinarii muneris apostolici laicorum, sed solummodo ad exsequenda munera characteris extraordinarii vel suppletorii (cuiusmodi sunt praedicatio, administratio nonnullorum sacramentorum, etc.). His assentiunt duo Consultores animadvertentes differentiam existentem — quam quidem et Concilium Vaticanum II proclamavit — inter ministerium clerici proprium atque munus apostolicum laici. Tum ministerium clerici tum munus apostolicum laici ad mundi sanctificationem tendunt, sed clericus id ordinarie efficit per sacra ministeria, quibus mancipatus est — scilicet per praedicationem, sacramentorum administrationem et directionem pastorem —, dum laicus id ipsum generatim agit *ab intra*, per christianam ordinationem laborum atque realitatum saecularium in quibus veluti immersus vitam agit.

Demum, cum absit quidam Ill.mus Consultor, qui partem tam activam habuit in elaboratione doctrinae conciliaris circa laicatum, Ill.mus Secretarius A. manifestat convenientiam publice legendi considerationes quas ipse Consultor absens facit in suo voto circa diversa elementa descriptiva figurae laici in Ecclesia. Omnes quidem assentiunt et legitur textus, qui ita sonat:

« De *Definitione* laicorum notatur:

a) Si propter rationes practicas adhiberi debet triplex categoria personarum in Ecclesia (clerici, laici, religiosi), sedulo advertatur di-

stinctionem inter clerum (hierarchiam) et laicatum, et distinctionem inter fideles in genere ex una parte et religiosos ex altera parte, non fundari in eodem plano. Unde habemus bis duos terminos comparationis. Iamvero 2×2 non facit 3 sed 4. Prima distinctio nititur in divina institutione hierarchica et involvit potestatem quae per sacramentum Ordinis communicatur; altera autem distinctio nititur in sanctione quam Ecclesiae Hierarchia concedit quibusdam fidelibus in « statu » peculiari viventibus.

Unde sequitur, ut dictum est, quod non existunt tres categoriae in eodem plano iuxtapositae. Tum clerici tum laici in « religionem » intrare possunt, quae ab Ecclesia officialiter agnoscitur.

b) Unde ubi de definitione laicorum agitur, notandum est elementum *genericum* esse conditionem hominum baptizatorum, quorum est incorporatio in Corpus Christi et Populum Dei, participatio muneris sacerdotalis, prophetici et regalis Christi et missionis totius Populi christiani in Ecclesia et in mundo.

Specificum elementum *positivum* ita enuntiatur quod laicorum est, ex vocatione propria, res temporales gerendo et secundum Deum ordinando, regnum Dei quaerere. Quae indoles « saecularis » in sqq. eiusdem paragraphi latius describitur. Dicitur autem « Laicorum est... » ne casus exceptionales vel suppletivi excludantur.

Specificum autem elementum insuper negative restringi debet, quia non agitur de membris ordinis sacri nec status religiosi ab Ecclesia sanciti. Religiosi autem ab aliis distinguuntur, non proprie quia ab aliis separantur, sed quia per specialem *statum* et modum vivendi Deo totaliter consecrantur.

Nota. Addi posset quod ad Auctoritatem Ecclesiae pertinet statuere quid de *Institutis Saecularibus* sit faciendum. Laici impediri non possunt quin privata vota pronuntient, ad apostolatum etiam pleno tempore sese dedificent, cum vel sine virginitate, spiritualitatem propriam exercent, quin eo ipso ad statum religiosum transeant ».

Postquam hoc votum Consultoris absentis lectum est, Ill.mus Secretarius A. sequentia commentatur: a) quoad primam partem, notandum est novum Codicem acturum quoque esse de fidelibus in genere (seu de iuribus et officiis omnium christifidelium) antequam agat de duplici categoria personarum (nempe de clericis et laicis) quae ex divina institutione sunt in Ecclesia, necnon de illis fidelibus qui, iure ecclesiastico, in statu particulari vivunt (religiosi); b) quoad alteram partem — et prae

oculis etiam habitis iis quae a ceteris membris nostri Coetus dicta sunt — necessarium videtur ut definitio descriptiva laici, quae completa esse debet, simul contineat tria elementa enuntiata.

Provisorie igitur ab Ill.mo Secretario A. haec definitio proponitur uti basis ulterioris disceptationis:

« In canonibus qui sequuntur nomine laicorum intelleguntur omnes christifideles qui non sunt, sacro ordine recepto, ad ministerium sacrum deputati, nec in instituto ab Ecclesia sancito statum religiosum assumunt, christifideles scilicet qui, ad Populum Dei cum pertineant, per se vocantur ut suo modo cum Hierarchia in aedificationem Corporis Christi cooperentur, praesertim in rebus temporalibus gerendis Christi testimonium mundo reddentes ».

b) *Definitio in disceptatione expolitur*

Postquam omnia membra Coetus per congruum tempus formulam propositam considerare potuerunt, adstantes ab Ill.mo Secretario A. invitantur ut suas quisque animadversiones exponat.

Ipse Ill.mus Secretarius A. proponit — eiusque propositio accipitur — ut loco « cooperatio cum Hierarchia » adhibeatur expressio « debita cum sacris Pastoribus relatione servata ». Haec enim expressio aptior videtur, quia laici habent munus apostolicum proprium (propriam nempe participationem in missione Ecclesiae), quod perficere non debent sine relatione cum Hierarchia, quod vero omnino differt a munere magisterii et gubernii ad sacros Pastores pertinente. Alia ex parte, expressio « debita cum sacris Pastoribus relatione servata » magis ampla est, quia complectitur omnes diversas possibiles formas apostolatus laicorum: a formis magis ordinariis, individualibus vel associatis, quae requirunt solummodo debitum obsequium erga Magisterii doctrinam, usque ad illas formas quae secum ferunt directam participationem vel cooperationem in functionibus sacrorum Pastorum propriis, et ideo requirunt existentiam mandati hierarchici sive delegationis expressae ex parte Auctoritatis ecclesiasticae.

Proponit etiam Ill.mus Secretarius A. ut expungantur verba « ad Populum Dei cum pertineant », quia haec idea iam implicite continetur sub verbo « christifideles ». Praeterea, ob oculos habendum videtur hos canones de laicis venire post tractationem status iuridici christifidelium, ubi iam clare exponetur cunctos christifideles vocari ad propriam partem exercendam in unica missione Ecclesiae. Etiam haec emendatio ab omnibus accipitur.

Postulat quidam Exc.mus Consultor ut dicatur: « per se vocantur *ad apostolatatum in ordine temporali exercendum* », ita ut aptius indicetur character eminenter apostolicus vocationis laici et aspectus specificus huius muneris apostolici. Animadversio recipitur, sed sub hac formula, ab Ill.mo Secretario A. proposita: « per se vocantur ut, debita cum sacris Pastoribus relatione servata, *apostolatatum in saeculo exerceant* ». Haec enim formula — uti manifestant tres alii Consultores aptior est quia, servata indole saeculari — quae est peculiaris character apostolatus laicalis — complectitur diversas formas concretas talem apostolatatum exercendi (etiam actionem directe tendentem ad salutem animarum), dum apte introducit specificationem magis concretam quae postea fit: « praesertim in rebus temporalibus gerendis Christi testimonium reddentes ».

Est Consultor qui proponit ut mutetur ordo definitionis, ita ut prius veniat pars positiva — facta insistencia non solum circa id quod laicus agit, sed etiam circa id quod laicus est — deinde vero pars negativa, quae laicos a clericis et religiosis distinguit. Respondet Ill.mus Secretarius A. definitionem re vera incipere per enuntiationem elementi positivi et generici laici: eius nempe condicionis christifidelis et, una cum ipsa, eius participationis in sacerdotio communi Christi.

Duo Consultores suggerunt ut, in initio canonis, loco « in canonibus qui sequuntur » dicatur « in canonibus huius Codicis », quia: *a*) in toto Codice uniformis terminologia adhiberi debet ad vitandas confusiones (uti hodie quandoque accidit); *b*) agitur de fidelibus qui sunt in *statu laicali*, de fidelibus scilicet quorum condicio personalis, baptisinate acquisita, non est mutata ob assumptionem in statum clericalem (sacramento Ordinis) neque in statum religiosum (professione publica consiliorum evangelicorum ab Ecclesia recepta). Propositio unanimiter accipitur, etiam ob rationes theologicas, quia status religiosus « suos assecclas a curis terrenis magis liberat » (Const. dogm. *Lumen gentium*, n. 44). ideoque omnes religiosi « mundo renuntiantes » (Decr. *Perfectae caritatis*, n. 5) indolem saecularem amittunt, quae laicorum « propria et peculiaris est » (Const. dogm. *Lumen gentium*, n. 31).

Post receptam hanc emendationem, Ill.mus Secretarius A. proponit ut Consilio Coordinationis nostrae Commissionis — cuius est cura circa uniformitatem in terminologia — sequens votum transmittatur:

« *Quia novus Codex Iuris Canonici tractabit, modo quidem longiori quam praecedens, de laicis, secundum mentem Constitutionis "Lumen gentium", n. 31 et Decreti "Apostolicam actuositatem"; in-*

super quia valde desideratur ut novus Codex adhibeat vocabularium in quo evitetur qualiscumque confusio.

Subcommissio "De laicis" instanter petit ut vocabula "laicus" et "laicalis" non adhibeantur in alio sensu ».

Hic textus, Consilio Coordinationis mittendus, unanimiter approbatur. Deinceps vero examen canonis proseguitur.

Proponit quidam Consultor, eiusque propositio accipitur, ut, post verbum « christifideles » addatur: « sive viri sive mulieres », ita enim, per hanc explicitam referentiam in definitione factam, intelligitur mulieribus quoque applicatum iri omnia iura et officia laicorum, quae in sequentibus canonibus describentur.

Alter Consultor objectionem movet contra verba « qui non sunt, ordine sacro recepto, ad ministerium sacrum deputati ». Etenim, ait Rev.mus, si laicus ad episcopatum vel ad supremum pontificatum assumatur, iam a momento acceptationis potestate sacra gaudet, immo et plenitudine iurisdictionis, si de Summo Pontificatu agatur. Respondet tamen Ill.mus Secretarius A. hoc in casu Ordinem sacrum necessario recipiendum esse, quia per Ordinem sacrum acquiritur deputatio ad ministeria sacra, etiam ad iurisdictionem.

Est qui suggerit ut loco verborum « per se vocantur » dicatur « a Deo vocantur », ut clare appareat laicos non a Hierarchia, sed ab ipso Christo, per baptismum et confirmationem, vocari ad propriam partem assumendam in missione totius Ecclesiae (cfr. Const. *Lumen gentium*, n. 33; Decr. *Apostolicam actuositatem*, n. 2). Proponit etiam Rev.mus Adiutor a studiis ut loco verborum « ad ministerium sacrum » dicatur « ad ministerium divinum », quia: a) sic vitatur repetitio: « sacro Ordine ... ministerium sacrum »; b) haec sunt verba quae in canone 198 adhibentur ad clericos definiendos (« divinis ministeriis »). Duae hae propositiones recipiuntur.

Demum Ill.mus Secretarius A. proponit ut, claritatis causa, post verbum « assumpserunt » ponatur punctum, et textus ita proseguatur: « Qui christifideles... ». Etiam haec propositio recipitur.

Disceptatione ita expleta, Ill.mus Secretarius A. legit integrum canonem ubi figura laici describitur. Textus ab adstantibus unanimiter probatus sequens est:

« In canonibus huius Codicis nomine laicorum intelliguntur omnes christifideles qui non sunt, ordine sacro recepto, ad ministerium divinum deputati, nec in instituto ab Ecclesia sancito statum religiosum assumpserunt. Qui christifideles, sive viri sive mulieres, a Deo vocan-

tur ut suo modo, etiam eisdem canonibus determinando, debita cum sacris pastoribus relatione servata, apostolatum in saeculo exerceant, speciatim in rebus temporalibus gerendis Christi testimonium reddentes ».

III. DE IURIBUS ET OBLIGATIONIBUS LAICORUM

Suggerit Ill.mus Secretarius ut, pro studio diversorum iurium atque officiorum quae ad laicos pertinent, tamquam basis adhibeantur propositiones factae a quodam Consultore in conclusionibus suae relationis, qua in re omnes concordant. Ordo vero canonum qui nunc rediguntur opportunius statui poterit postquam hoc primum stadium laboris expletum fuerit, scilicet postquam redacti sint canones qui constituent statutum iuridicum laicorum in Ecclesia.

a) *De oboedientia erga sacros Pastores*

Ill.mus quidam Consultor manifestat se concordare in eo quod in aliquo canone hoc laicorum officium exponatur, quamquam submissio erga Hierarchiam non ad solos laicos, sed ad omnes fideles pertinet, pro diverso quidem statu ac condicione uniuscuiusque. Respondet Ill.mus Secretarius A. heic agi de obligatione generali accipiendi id quod Hierarchia docet vel statuit intra ambitum exercitii suae auctoritatis. Rev.mus alter Consultor adiungit convenientiam determinandi modum quo talis oboedientia praestari debet: non debet enim esse submissio caeca et passiva, sed vere christiana, nempe responsabilis (ut intelligatur eius necessitas in societate ecclesiastica, de cuius augmento et bono communi omnes participes se sentire debent) et voluntaria (secum ferens sinceram adhaesionem iis qui nomine Christi Capitis Ecclesiam gubernant). His assentiunt omnes, dum est quidam, qui manifestat hoc modo melius intelligi harmoniam vigentem inter acquisitionem conscientiae, ex parte laicorum, suae participationis in unica missione Ecclesiae et submissionem erga Hierarchiam in iis quae ad ipsam pertinent. Sequens ergo textus proponitur et approbatur, ad mentem Const. *Lumen gentium*, n. 37 et Decr. *Presbyterorum Ordinis*, n. 9 in fine:

Canon

Laici, sicut omnes christifideles, illa quae sacri Pastores tamquam magistri et rectores in Ecclesia docent et statuunt, christiana oboedientia responsabili et voluntaria sectari tenentur.

b) *De iusta libertate in rebus civitatis terrenae*

Est Rev.mus Consultor qui in mentem revocat quod, in conficiendo statuto iuridico laicorum, continenter prae oculis habenda est commendatio contenta in n. 36 Const. *Lumen gentium*, ne ex defectu perspectivae confusiones exoriantur. Legitur enim in Const.: « Propter ipsam oeconomiam salutis fideles discant sedulo distinguere inter iura et officia quae eis incumbunt, quatenus Ecclesiae aggregantur, et ea quae eis competunt, ut sunt humanae societatis membra ». Ius ergo hoc novo in canone affirmandum non est quoddam ius laicorum relate ad auctoritatem civilem, sed relate ad ecclesiasticam auctoritatem: haec enim observare debet libertatem quae — salvo utique debito obsequio erga Magisterii doctrinam — competit fidelibus in rebus (politicis, professionalibus, oeconomicis, artisticis, etc.) civitatis terrenae. Hac de causa, in n. 37 Const. *Lumen gentium* sequentia docentur: « Iustam autem libertatem, quae omnibus in civitate terrestri competit, Pastores observanter agnoscent ».

Agitur enim, aiunt tres Consultores, de iure ad necessarium ambitum autonomiae personalis, sine quo laici apte adimplere non poterunt suum proprium munus apostolicum gerendi res temporales easque ab intra sanctificandi: ad hoc quidem omnino requiritur supradictus ambitus autonomiae personalis, nempe personalis libertatis et responsabilitatis. Apostolica enim actio laicorum in sinu ordinis temporalis duo simul requirit ut recte exerceatur: a) ex parte laicorum, obsequium erga Ecclesiae Magisterium, cuius est « docere et authentice interpretari principia moralia in rebus temporalibus sequenda » (Decr. *Apostolicam actuositatem*, n. 24); b) ex parte vero Hierarchiae, obsequium erga supradictam libertatem quae laicis in rebus temporalibus competit (cfr. Const. *Lumen gentium*, n. 37; Const. *Gaudium et spes*, n. 43; Decr. *Presbyterorum Ordinis*, n. 9; etc.).

His omnibus perpensis, Ill.mus Secretarius A. sequentem textum proponit:

Canon

Ius est laicis ut ipsis agnoscatur ea in rebus civitatis terrenae libertas, quae omnibus competit, iuxta legem divinam ab Ecclesiae Magisterio declaratam.

Quamquam haec formula provisorie admittitur, quaedam tamen difficultates moventur: a) formula « quae omnibus competit » est aequivoca, quia potest intelligi « omnibus christifidelibus », quod verum

non est, nam in iure canonico quaedam statuuntur limitationes huius libertatis pro clericis et religiosis, quae quidem pro laicis non vigent; melius ergo est ut dicatur « quae laicis competit » (5 Consultores), vel « quae civibus competit » (1 Consultor). Ill. mus Secretarius A. proponit ut dicatur « quae *per se* omnibus competit », nam limitationes quae pro clericis vigent a iure positivo oriuntur: haec tamen propositio maioritati non satis facit, quia formula adhuc obscura maneret; *b)* loco « ut ipsis agnoscatur » aptius dicendum videtur « ut ipsis *a sacris Pastoribus* agnoscatur », quo clarius pateat heic agi in concreto de iure laicorum relate ad Hierarchiam, non erga civilem auctoritatem: de iuribus enim laicorum relate ad civilem auctoritatem nihil, uti patet, dicendum est in iure canonico (5 Consultores).

c) De iure ad bona spiritualia

Circa hoc ius — quod in Codice nunc vigenti recipitur in canone 682, ubi exclusive ad laicos refertur — animadvertit Ill. mus Secretarius A. ipsum revera ad universos fideles pertinere, quaecumque sint eorum status atque specifica missio ecclesialis: hoc prae oculis habendum videtur in redactione canonis.

Est Consultor qui, — referentiam faciens ad modum quo hoc ius recipitur in n. 37 Const. *Lumen gentium*, qui quidem modus amplior est quam formula canonis 682 — animadvertit relationem Hierarchiam inter et fideles in Ecclesia exsistere eo quod Hierarchia recipit ministerium docendi, sanctificandi et regendi fideles: quapropter primum ac magis fundamentale officium Hierarchiae nec non primum ac magis fundamentale fidelium ius habent ut obiectum verbum Dei et sacramenta. Ubi Concilium Vaticanum II dicit Ecclesiam coadunari et exstrui per verbum Dei et sacramenta, ibi Concilium ipsum nobis manifestat ius recipiendi verbum Dei et sacramenta constituere ius fundamentale publicum — nempe ius subiectivum publicum — fidelium in genere, proindeque et laicorum. Hoc in sensu inter alias consequentias quas debita consideratio huius iuris secum ferre debet in Codicis revisione — necessarium videtur ut disciplina de sacramentis cum quadam amplitudine reformetur, non tantum ad innovandas regulas concretas administrationis sacramentorum, quantum ad clare recipienda et tuenda fidelium iura. Etenim hodiernus Codex hoc ius recipit, licet modo aliquatenus restrictivo, sed de hoc iure fere nihil dicitur ubi de sacramentis agitur: re quidem vera Codex, ubi agit de sacramentorum administratione, ministri obligationes potius

considerat ut obligationes ad officium pertinentes, quam ut authentica iura fidelium. Idem dici potest de verbi Dei praedicatione.

Ill.mus Secretarius A. his assentit, memorans Sacramenta, sicut et Doctrinam Revelatam, esse bona spiritualia pertinentia non ad Hierarchiam — quamvis ab ipsa custodiantur — sed ad totum Populum Dei, ideoque laicos, et in genere omnes fideles, ius in ea habere. Attamen quaestiones particulares quae ab hac realitate eruuntur quaeque afficiunt ipsum conceptum officii ecclesiastici necnon legislationem de sacramentorum administratione, etc. remittendae sunt ad tempus quo recognitio istarum partium Codicis perficiatur. Hac in re omnes concordant, quidam insuper manifestant convenientiam ut haec criteria communicentur aliis Coetibus studiorum. Ill.mus Secretarius A. respondet huic desiderio satis factum iri et, ad mentem Const. *Lumen gentium*, n. 37, sequentem textum proponit, qui ab omnibus recipitur:

Canon

« Laici, sicut omnes christifideles, ius habent ex spiritualibus Ecclesiae bonis, verbi Dei praesertim et Sacramentorum adiumenta a sacris ministris accipiendi iuxta sacrorum canonum praescripta ».

d) De iuvamine praestando Ecclesiae operibus

Est inter Consultores qui recolit Concilium Vaticanum II super id insistere, quod Ecclesiae missio non in solam Hierarchiam, sed in laicos quoque recidit: ideo fideles, praesertim laici, responsabilitatem habent, quae primarie est officium morale, praebendi Ecclesiae bona temporalia necessaria, idque etiam ad vitandum ne dependentia oeconomica a potestate civili redundare possit in detrimentum libertatis qua ecclesiastica Hierarchia gaudere debet. Modalitas typica quam haec obligatio induit relate ad laicos configuratur ex eorum condicione plene saeculari et, in concreto, ex habituali laicorum insertionem in relationes oeconomicas saeculares. Etenim proventus oeconomici ex hac positione provenientes esse debent non solum medium ad subveniendum necessitatibus et legitimis adspirationibus hominis atque civitatis terrenaе, sed etiam fons sustentationis Ecclesiae et operum apostolicorum Hierarchiae et fidelium.

Ill.mus Secretarius A. illud legit quod de hac obligatione invenitur in Decr. *Presbyterorum Ordinis*, n. 20, praesertim relate ad honestam clericorum sustentationem. Si enim clerici divinis ministeriis mancipan-

tur et ideo positi sunt in servitium laicorum, quibus necessaria bona spiritualia procurant, omnino patet ipsos laicos iustitiae obligatione teneri ut honestae clericorum sustentationi provideant. Haec quidem obligatio — prosequitur Ill.mus Secretarius A. — oeconomicum adiutorium praebendi tum clericis tum operibus apostolicis a Hierarchia promotis, fortiter in luce posita est in Congressu nuper habito in civitate Pittsburgh (USA) sub moderamine Societatis Americanae Iuris Canonici.

Postulant duo Consultores ut, in loquendo de honesta sustentatione, prae oculis quoque habeatur casus laicorum qui clericos adiuvant in muneribus ministerialibus. Hoc contingit praesertim in missionibus, ubi adsunt catechistae, etc. Ad abusus hac in re vitandos, est alter Consultor qui necessarium existimat ut clare affirmetur heic agi de laicis qui clericos in eorum ministerio adiuvant. Absonum quid esset — et profecto signum mentalitatis non saecularis neque apostolicae — ut laici adsint qui remunerationem a Hierarchia obtinere praesumant eo quod sint moderatores associationum apostolatus laicalis.

His omnibus perpensis — et ad mentem Decr. *Presbyterorum Ordinis*, nn. 20 et 21, Decr. *Ad gentes*, n. 36, Decr. *Apostolicam actuositatem*, n. 36 et CIC, can. 1496 — sequens textus proponitur et approbatur:

Canon

« § 1. *Laici sciant sua esse Ecclesiae opera, ideoque eadem precibus et sacrificiis, atque pro propria idoneitate inceptis quoque apostolicis sustineant.*

§ 2. *Officio tenentur, ratione habita uniuscuiusque facultatum et status familiae, curandi ut Ecclesiae praesto sint ea quae ad cultum divinum, ad honestam clericorum aliorum ministrorum sustentationem vel remunerationem et ad alios fines eidem proprios necessaria sunt media ».*

e) De obligatione et iure cognoscendi doctrinam christianam

Praemittit Ill.mus Secretarius A. hac in re duos diversos aspectus prae oculis habendos esse. Alia ex parte, ius subiectivum laicorum recipiendi a sacris pastoribus necessariam doctrinam christianam, ut exercere valeant missionem per baptismum receptam. Alia vero ex parte, facultas quae etiam laicis competit — si quidem id desiderent et necessaria capacitate intellectuali praediti sint — accedendi ad diver-

sos gradus formationis in scientiis sacris, immo et ad munus professorum, si a Hierarchia licentiam obtinuerint.

Rev.mus quidam Consultor recolit id quod docet Const. *Gaudium et spes*, n. 62, ubi, post factam mentionem formationis theologicae clericorum, adiungitur: « Immo optandum ut plures laici congruam in disciplinis sacris institutiones adipiscantur, nec pauci inter eos haec studia, data opera, colant et altius producant ». Hoc iam est realitas in vita Ecclesiae, et respondet non solum rationi doctrinali vel apostolicae, verum etiam considerationi quod ius discendi est ius quoddam nativum personae. Ad personam baptizatam quod attinet, exercitium huius iuris naturalis — relate ad cognitionem depositi Fidei — non solum debet protegi, verum etiam facilius reddi et regulari in diversis formis quibus exerceri potest.

Peculiaris tamen quaestio fit quoad ius laicorum docendi scientias sacras. Certo certius omnes concordant in eo quod ius docendi seu ius ad cognitionem transmittendam est ius naturale quod competit omnibus aliquid scientibus, vi naturae socialis hominis. At vero — ait Ill.mus Secretarius A. — cum institutio in scientiis sacris pertineat ad ecclesiasticum Magisterium, ius docendi scientias sacras praevidiam missionem canonicam requirit ut exerceri possit. Obiicit quidam Consultor confundendum non esse Magisterium ecclesiasticum seu traditionem doctrinae christianae, cuius obiectum est expositio Depositum Fidei, cum scientiis sacris, quarum obiectum est solummodo expositio diversorum systematum scientificorum quae rationaliter explanant veritates quas Magisterium docet. Praeterea, clare determinandum est quae scientiae, sensu proprio, vocari debeant scientiae sacrae, quia congruum non videtur affirmare archaeologiam christianam vel philosophiam scholasticam, etc. esse scientias « sacras », neque congruit ut earum traditio habeatur tamquam « ministerium sacrum ». Respondent Ill.mus Secretarius A. hoc in canone descendendum non esse ad enumerationem disciplinarum quae « sacrae » considerari debeant et ad determinationem earum quae tales habendae non sunt, neque hic determinari posse characteres concretos missionis docendi, de quibus omnibus modo magis particulari agetur in aliis Codicis partibus.

His prae oculis habitis, sequens textus proponitur et approbatur:

Canon

« § 1. *Laici, quippe qui omnes ad incrementum Regni Christi in mundo cooperari debeant, ut doctrinam a Christo revelatam et ab Ecclesia declaratam et ipsi enuntiare atque, si opus sit, defendere valeant,*

obligatione tenentur et iure gaudent ad acquirendam eiusdem doctrinae cognitionem, propriae uniuscuiusque capacitati et conditioni aptatam. Quare curare debent ut cognitionem habeant doctrinae quae a Conciliis Oecumenicis, a Summis Pontificibus et a propriae Ecclesiae particularis pastoribus traditur.

§ 2. *Facultate quoque gaudent ut, servatis a iure statutis, plenior illam in scientiis sacris acquirant cognitionem, quae in Ecclesiasticis Universitatibus facultatibusve aut in scholis scientiarum religionum traduntur, ibidem lectiones frequentantes et gradus academicos consequentes.*

§ 3. *Item, servatis praescriptis quoad idoneitatem requisitam statutis, habiles sunt qui missionem docendi scientias sacras a legitima auctoritate ecclesiastica recipiant ».*

f) *De laicorum iure optata sua et sententias declarandi*

Est qui manifestat perpulchrum esse ut laici cum fiducia accedant ad sacros Pastores, sed hoc secum ferre grave onus pro Episcopis, si eis imponatur officium audiendi omnes laicos suae Ecclesiae particularis qui cum ipsis loqui desiderent. Obiiciunt tamen duo Consultores hoc ius laicorum sine ulla discriminatione agnoscere in Const. *Lumen gentium*, n. 37. Respondet Exc.mus Tertius Consultor hoc, potius ius, forte esse facultatem, et censet praeterea heic agi semper de necessitatibus et optatis characteris spiritualis, quia aliter ad Episcopum accedent ut ei manifestent alias necessitates et optata — ex. gr. commendationes — quibus Episcopus satis facere non poterit. Affirmat Rev.mus alter Consultor hanc quaestionem arctam relationem habere cum gradu maturitatis laicorum et ideo pendere a formatione quam ipsi ab Episcopis recipiant; quidquid sit tamen, neque in textu Concilii dicitur neque in canone dicendum est Episcopum *per se* omnes audire debere, neque ei imponitur officium satis faciendi omnibus petitionibus. Concludit Ill.mus Secretarius A. heic non agi de facultate, sed de vero iure, cuius exercitium logice a iure particulari regi debet: hoc autem non obstante, expedire videtur ut in canone dicatur hic agi de necessitatibus et optatis praesertim spiritualibus.

Adest rev.mus Consultor qui memorat facultatem « immo aliquando et officium » quod in eodem n. 37 Const. *Lumen gentium* laicis agnoscitur « suam sententiam de iis quae bonum Ecclesiae respiciunt declarandi ». Evidens quidem est hierarchicam Ecclesiae constitutionem impedire quominus laici sese immisceant in Ecclesiae gubernatione, at

vero affirmari nequit Hierarchiam esse infallibilem in decisionibus prudentialibus particularibus, neque dici valet laicos habere et manifestare non posse ullum iudicium personale de rebus quae Ecclesiae bonum respiciunt. Postulat alter Consultor ut, si id fieri potest, in eodem canone indicetur quandonam talis facultas desinit esse simplex facultas ut in officium convertatur. Respondet Ill.mus Secretarius A. non posse omnia adiuncta in canone determinari. Quoad formam vero exercendi hanc facultatem, sufficere videtur ut addatur clausula « servatis modis a iure particulari statutis ».

Disceptatione de hac re ita expleta, Ill.mus Secretarius A. textum sequentem proponit, qui ab omnibus recipitur:

Canon

« Laici ius habent ut necessitates et optata sua, praesertim spiritualia, libere et fidenter sacris Pastoribus patefaciant, et insuper, pro scientia et competentia quibus pollent, facultatem, immo et aliquando officium, habent, ut sententiam suam de iis quae bonum Ecclesiae respiciunt debita cum reverentia ac prudentia iisdem Pastoribus declarent, servatis modis a iure particulari statutis ».

g) Laicorum participatio in missione Ecclesiae

Sequens textus proponitur uti basis disceptationis:

« § 1. Laici, quippe qui uti omnes christifideles ad apostolatum, i.e. ad participationem missionis salvificae Ecclesiae a Deo per baptismum deputentur, generali obligatione tenentur, sive singuli sive in associationibus coniuncti, adlaborandi ut divinum salutis nuntium ab universis hominibus ubique terrarum cognoscatur et accipiatur; speciali vero adstringuntur officio curandi ut ad illos quoque perveniat quos ministri sacri adire non valent.

§ 2. Praeterea, habiles sunt qui vocentur ut diversis modis cum apostolatu Hierarchiae magis immediate cooperentur ».

Tres Consultores manifestant convenientiam clare distinguendi inter: a) generalem obligationem, qua laici, sicut ceteri omnes fideles, tenentur ad cooperandum in unica missione Ecclesiae; b) peculiarem obligationem, eorum vocationis laicalis propriam, sanctificandi ab intra ordinem temporalem (cfr. Const. *Lumen gentium*, n. 31); c) facultatem qua praeterea gaudent, vi cuius possunt cooperari in apostolatu Hierarchiae proprio, si ab ipsa Hierarchia vocentur. His omnes assentiunt, et ideo

statuitur ut canon in tres paragraphos dividatur, ubi de tribus recensitis conceptibus successive agatur. Proponit insuper Ill.mus Secretarius A., et haec propositio accipitur, ut actualis paragraphus 2 fiat paragraphus 3 et nova introducaturs paragraphus 2, cum sequenti textu:

« § 2. Peculiari adstringuntur officio rerum temporalium ordinem spiritu evangelico imbuendi atque perficiendi ».

Rev.mus quidam Consultor postulat ut ultima verba paragraphi 1 emendentur, ne dicatur « speciale officium » laicorum esse clericos impeditos substituere: hoc enim est tantummodo officium suppletorium, ideoque non proprium neque speciale. Animadversio accipitur et approbatur sequens textus emendatus in fine paragraphi 1 ponendus:

« ... accipiaturs; quae obligatio eo vel magis eos urget iis in adiunctis in quibus nonnisi per ipsos Evangelium audire et Christum cognoscere homines possunt ».

Tres Consultores obiectionem movent contra verbum « magis » in paragrapho 3. Prae oculis enim habita introductione novae paragraphi 2 circa apostolatum specificum laicorum, conservatio verbi « magis » in paragrapho 3 significaret confusionem apostolatus Hierarchiae proprii cum sanctificatione ab intra ordinis temporalis, de qua in paragrapho 2. Obicit Ill.mus Secretarius A. expressionem « cooperatio magis immediata » inveniri in n. 33 Const. *Lumen gentium*. Respondent tamen tres citati Consultores terminum comparisonis in textu conciliari non esse sanctificationem ab intra ordinis temporalis (uti contingeret si verbum « magis » in paragrapho 3 huius canonis retineretur), sed esse generalem obligationem exercendi apostolatum, qua obligatione omnes fideles adstringuntur (propterea in citato textu conciliari dicitur: « Praeter hunc apostolatum, qui ad omnes omnino christifideles spectat... »). Fit ergo suffragatio et omnes, uno excepto, approbant ut verbum « magis » e paragrapho 3 canonis expungatur.

Expleta disceptatione, legitur et approbatur textus qui ita sonat:

Canon

« § 1. Laici, quippe qui uti omnes christifideles ad apostolatum, i. e. ad participationem missionis salvificae Ecclesiae a Deo per baptismum deputentur, generali obligatione tenentur, sive singuli sive in associationibus coniuncti, adlaborandi ut divinum salutis nuntium ab omnibus hominibus ubique terrarum cognoscatur et accipiaturs; quae obligatio eo vel magis eos urget iis in adiunctis in quibus nonnisi per ipsos Evangelium audire et Christum cognoscere homines possunt ».

§ 2. *Peculiari adstringuntur officio rerum temporalium ordinem spiritu evangelico imbuendi atque perficiendi.*

§ 3. *Praeterea, habiles sunt qui vocentur ut diversis modis cum apostolatu Hierarchiae immediate cooperentur ».*

h) *Laicorum cooperatio cum sacris Pastoribus*

Ad quaestionem introducendam, Ill.mus Secretarius A. manifestat heic agi de cooperatione quam laici praebere possunt Hierarchiae, praesertim per functionem consilii et quandoque mediante directa gestione munerum ecclesiasticorum, ex. gr. in administratione bonorum Ecclesiae.

Quoad functionem consilii, adest Consultor qui in mentem revocat laicos hac facultate consilium dandi gaudere in omnibus gradibus organizationis Ecclesiae, non exclusis Sanctae Sedis Dicasteriis (cfr. Decr. *Christus Dominus*, n. 10). Agitur vero, uti videtur, non de iure subiectivo in sensu stricto, sed de simplici facultate. Attamen ipsa existentia huius facultatis secum fert necessitatem ut in iure novo supprimatur quaelibet exclusio laicorum ab organis consultivis. Functio enim consilii innititur in virtute prudentiae (consilium est pars potentialis huius virtutis) et in peritia personali consilarii; neutra tamen condicio est exclusiva clericorum vel religiosorum, quia agitur de virtute et de arte quae acquiruntur per studium, experientiam et sensum Ecclesiae, haud vero per ordinationem vel professionem religiosam.

Alter Consultor opportunum existimat ut, praeter canonem generalem ubi haec facultas statuatur, aliis in Codicis locis determinetur quibus occasionibus laici a Hierarchia audiri debeant: adsunt enim quaestiones maiorem relationem habentes cum vita laicatus, pro quibus necessarium videtur ut indicetur obligatio sacrorum Pastorum audiendi opinionem et consilium laicorum probatorum antequam aliquam decisionem capiant, uti indicatur in Decr. *Apostolicam actuositatem*, n. 26.

Quoad facultatem laicorum ut adsumantur ad quaedam munera ecclesiastica, Tertius Consultor affirmat convenientiam bene distinguendi inter munus hierarchicum et munus ecclesiasticum. Ex. gr. administratio bonorum ecclesiasticorum est munus quoddam ecclesiasticum, haud vero hierarchicum, utpote quod in subiecto non requirat sacerdotium ministeriale. Ad hanc distinctionem firmandam, Ill.mus Secretarius A. memorat in Const. *Lumen gentium*, n. 33 adhiberi expressionem « munera ecclesiastica ».

His omnibus perpensis, haec prima canonis redactio proponitur:

« § 1. Laici, debita scientia, experientia et virtute qui praestant, habiles quoque sunt qui tanquam periti aut consilarii ab Ecclesiae Pastoribus audiantur et partem habeant in diversis consiliis paroecialibus, dioecesanis, regionalibus, nationalibus et universalibus, ad normam iuris universalis aut particularis.

§ 2. Habiles etiam sunt ut, ad normam praescriptorum iuris, ad quaedam munera ecclesiastica, in finem spirituales exercenda, a sacris Pastoribus adsumantur ».

Haec formula admittitur, sed sequentes proponuntur atque approbantur emendationes: *a)* de parte habenda in consiliis melius est ut agatur in § 2, quia etiam hoc est munus ecclesiasticum; *b)* in § 2 expungantur verba « in finem spirituales exercenda », quia laici assumi possunt (immo et debent, quo liberius clerici in sacra ministeria incumbant) ad munera quae non sunt spiritualia: ex. gr. ad administrationem bonorum; *c)* latinitatis causa, in § 1, loco « virtute qui praestant » dicatur « virtute praestantes », et in eadem paragrapho deleatur verbum « quoque »; *d)* in enumeratione diversorum consiliorum, mutetur ordo, ita ut consilia regionalia veniant post nationalia, quia conceptus regionis amplior esse potest quam natio.

Textus approbatus hic est:

§ 1. *Laici, debita scientia, experientia et virtute praestantes, habiles sunt qui tanquam periti aut consilarii ab Ecclesiae Pastoribus audiantur.*

§ 2. *Habiles etiam sunt ut ad quaedam munera ecclesiastica a sacris Pastoribus adsumantur, in specie ut in consiliis paroecialibus, dioecesanis, nationalibus, regionalibus aut universalibus partem habeant, ad normam iuris universalis aut particularis.*

i) Laicorum libertas in inquisitione scientifica

Agitur, ait Rev.mus Relator, de iure quod Concilium Vaticanum II omnibus fidelibus, etiam laicis, recognovit: « Ut vero munus suum exercere valeant, agnoscatur fidelibus, sive clericis sive laicis, iusta libertas inquirendi, cogitandi et loquendi necnon mentem suam in humilitate et fortitudine aperiendi in iis in quibus peritia gaudent » (Const. *Gaudium et spes*, n. 62). Uti patet, sub verbis « libertas loquendi » venit etiam libertas scribendi, nam hoc sensu intelligenda sunt verba « mentem suam aperiendi ».

In mentem revocant duo Consultores de hoc iure agi quoque, inter alia documenta, in Decl. *Dignitatis humanae*, n. 11 et in eadem Const. *Gaudium et spes*, n. 43.

Postulat unus e Consultoribus ut in textu canonis dicatur hanc scientificam investigationem debita cum prudentia faciendam esse circa scientias sacras vel cum sacris connexas. Ex parte sua, Ill.mus Secretarius A. asserit ipsam faciendam quoque esse servatis methodis ac principiis singularum disciplinarum. Expedire quoque exsistimat Ill.mus Secretarius A. ut indicetur laicos cum sacris Pastoribus communicare debere conclusiones ad quas deveniant.

Textus ergo propositus et approbatus sequens est:

« Laici, sicut omnes christifideles, qui sacris disciplinis studendis incumbunt, facultate gaudent, ut debita adhibita prudentia et propriis singularum disciplinarum principiis ac methodo servatis, de quaestionibus ad scientias sacras vel cum sacris connexas pertinentibus libere inquisitionem instituant, utque conclusiones ad quas deveniunt cum sacris Pastoribus communicent ».

Est Consultor qui manifestat se concordare cum maiori parte adstantium quoad approbationem huius textus, sed sequentia animadvertenda censere:

a) clausula finalis — « conclusiones ad quas deveniunt cum sacris Pastoribus communicent » — sicut etiam alia verba huius canonis (« debita adhibita prudentia », etc.), intelligi possunt tamquam signum diffidentiae erga laicos;

b) Cum conclusiones de quibus hic agitur plerumque in scriptis proponantur, nempe in libris, articulis, etc., videri potest hunc canonem postulare censuram praevidentem et specialem pro scriptis laicorum circa scientias sacras vel cum ipsis connexas, quod, ex una parte, necessarium non existimatur, alia vero ex parte supponet discriminationem relate ad clericos, pro quibus neque ius hodie vigens id exigit;

c) si vero conclusiones oretenus exponantur — uti contingit ex. gr. quoad praelectiones in facultatibus universitariis habendas difficilior erit adimpletio condicionis a canone statutae. His rationibus forte expedit ut in redactione definitiva huius canonis enuntietur simpliciter ius laicorum inquirendi et mentem suam aperiendi, ac deinceps addatur clausula: « iuxta canones... » (nempe iuxta canones ubi colligantur normae quoad censuram praevidentem, etc. quas oportet ut servent omnes fideles, cum clerici tum laici).

k) *Laicorum participatio in celebrationibus liturgicis*

Exc.mus Consultor manifestat convenientiam distinguendi in canone duas diversas ideas: ex una parte, ius et officium laicorum, sicut et omnium fidelium, active participandi in Ecclesiae liturgia, qua de re agit praesertim Const. *Sacrosanctum Concilium*; alia ex parte, possibilitas — de qua, ex. gr., in Decr. Ad gentes, n. 17 — ut, deficiente sacris ministris, aliqui laici a Hierarchia vocentur ad clericos supplendos in aliquibus sacris ministeriis, cuiusmodi sunt praedicatio doctrinae christianae vel aliquorum Sacramentorum administratio: hoc, aiunt nonnulli Consultores, multis in casibus necessarium est in territoriis missionum vel illis in locis ubi magna cleri penuria adest, uti contingit in America Latina.

Quoad secundam expositam considerationem, est Consultor qui in mentem revocat talibus in casibus manifeste patere debere agi de functione suppletoria pro quibusdam sacris ministeriis, atque ideo, ad normam iuris generalis et particularis, necessariam fore missionem canonicam ad talia munera exercenda. Contra enim, duae consequentiae sat negativae oriri possunt: anarchia in ordinatione sacrarum functionum Ecclesiae et progressiva « clericalizatio » laicorum, cum detrimento functionis ecclesialis eis propriae atque specificaе, quae consistit in sanctificatione ab intra ordinis temporalis. Sunt duo Consultores qui his assentiunt, et memorant Const. *Lumen gentium*, n. 35, ubi clare asseritur hanc esse functionem suppletoriam, haud quidem propriam: « deficientibus sacris ministris ».

His in disceptatione prolatis, Ill.mus Secretarius A. sequentem proponit textum, qui ab adstantibus approbatur:

Canon

« § 1. *Ipsius baptismatis ratione, laici, sicut omnes christifideles, officium et ius habent ut plene, conscie et actuose in celebrationibus liturgicis participent, etiam muneribus ministrantis, lectoris, commentatoris, cantoris, aliisque certis ministeriis, ad normam iuris, fungentes.*

§ 2. *Ubi Ecclesiae necessitas aut utilitas id suadeat, possunt etiam, deficientibus sacris ministris, quaedam eorundem officia supplere, videlicet doctrinam tradere, precibus praeesse, baptismum conferre atque Sacram Communionem distribuere, iuxta iuris universalis et particularis praescripta ».*

Quidam Consultor forte expedire censet ut in textu mentio quoque fiat possibilitatis ut laici ministrent etiam quaedam sacramentalia, uti affirmatur in Const. *Sacrosanctum Concilium*, n. 79. Respondet vero Ill.mus Secretarius A. hoc iam contineri implicite in § 1 canonis sub formula « aliisve certis ministeriis ».

1) *De laicis speciali servitio Ecclesiae deditis*

Postulat unus e Consultoribus ut in canone speciali agatur de laicis qui peculiari servitio Ecclesiae addicuntur, ex. gr. de aedituis, catechetis in territoriis missionum vel illis qui modo stabili clericos suppleant quoad determinatas functiones sacras. De his quidem mentio iam facta est in canone praecedenti, praesertim in § 2, sed forsitan expedit ut in canone speciali indicentur, licet generice, quaedam iura et officia quae eis competunt.

Ill.mus Secretarius A. tria enumeranda esse censet: a) ius ad institutionem necessariam ut haec munera ecclesiastica competenter exercere valeant; b) obligatio probe et honeste adimplendi talia munera; c) ius ad debitam remunerationem et ad praecaventionem atque ad assistentiam socialem, quas vocant.

Proponitur ergo et approbatur sequens textus:

Canon

« Laici, sive coelibes sive matrimonio iuncti qui, aut permanenter aut pro tempore, speciali Ecclesiae servitio addicuntur, obligatione tenentur ut aptam acquirant formationem ad munus suum debite implendum requisitam, utque hoc munus conscie, impense ac diligenter adimpleant; ius habent ad honestam remunerationem eorum conditioni aptatam, qua decenter, servatis quoque iuris civilis praescriptis, necessitatibus propriis ac familiae providere valeant, itemque ius ut sui praeventivae ac praecaventionis sociali ac assistentiae sanitariae quam dicunt debite provideatur ».

IV. DE STATUTO IURIDICO CHRISTIFIDELIUM

Uti iam dictum est omnes Consultores huius Coetus conveniunt cum Consultoribus Consilii Coordinationis circa necessitatem ut novus Codex Iuris Canonici exponat statutum iuridicum omnium christifidelium antequam agat de iuribus atque obligationibus quae sin-

gulis fidelium ordinibus competunt pro diversis eorum functionibus ecclesialibus.

Licet concreta elaboratio canonum ubi hoc statutum iuridicum fundamentale omnium fidelium exponatur relinquenda sit pro sessione Coetus posthac habenda, Consultores iamnunc indicant quaedam iura atque officia quae in recensitum statutum recensenda videntur, attentis documentis Concilii Vaticani II.

Iamnunc vero proponitur ut — attenta etiam peculiari condicione religiosorum, uti animadvertit Ill.mus Secretarius A., utpote qui per professionem religiosam quorundam iurium exercitio renuntient et a quibusdam obligationibus eximantur — in primo canone huius partis haec vel similia dicantur:

Canon

« § 1. Obligationes et iura quae in canonibus qui sequuntur statuuntur omnibus propria sunt christifidelibus, sive sint clerici sive sint laici, nulla inter eos facta distinctione ratione stirpis, nationis, conditionis socialis vel sexus.

§ 2. Religiosi etiam iisdem subiiciuntur obligationibus iisdemque gaudent iuribus, nisi iuxta sacros canones aut proprias constitutiones quorundam iurium exercitio renuntiaverint aut a quibusdam obligationibus exempti sint ».

In sequentibus vero canonibus, modo et ordine qui opportuniore videantur, hae obligationes atque iura pertractanda censentur:

1. Omnes fideles in Ecclesia vinculo fraternitatis invicem devinciuntur et observare debent aequalitatem quae inter eos omnes viget quoad dignitatem et actionem communem (cfr. Const. *Lumen gentium*, n. 32).

2. Ius ad media spiritualia necessaria ad vitam christianam plene ducendam, quia omnes fideles, ex baptismo recepto, ad perfectionem caritatis vocantur (cfr. Const. *Lumen gentium*, cap. V).

3. Ius ad propriam spiritualitatem exercendam iuxta Ecclesiae doctrinam.

4. Officium et ius adlaborandi ut divinum salutis nuntium ab universis hominibus ubique terrarum agnoscatur et accipiatur (cfr. Decr. *Apostolicam actuositatem*, n. 3).

5. Ius ad apostolatam exercendum secundum proprium statum et condicionem personalem.

6. Officium agnoscendi universis hominibus iura omnia quae ex humana dignitate ac divina ad salutem vocatione derivantur (cfr. Decl. *Dignitatis humanae*, nn. 1 et 14; Const. *Gaudium et spes*).

7. Officium oboedientiae ad declarata et statuta Hierarchiae (cfr. Const. *Lumen gentium*, n. 37).

8. Officium tuendi ac defendendi, etiam per rectum usum iurium et capacitatum quibus in societate civili gaudent, iura Ecclesiae, et in specie ut Ecclesiae ius ad propriae missionis adimplerionem ab omnibus agnoscatur (cfr. Decl. *Dignitatis humanae*, n. 14).

9. Officium subveniendi Ecclesiae ministrorum ac operum necessitatibus (cfr. Decr. *Presbyterorum Ordinis*, nn. 20 et 21; CIC, can. 1496).

10. Ius necessitates et optata sua patefaciendi sacris Pastoribus (cfr. Const. *Lumen gentium*, n. 37).

11. Ius libere petendi rescripta a legitima ecclesiastica auctoritate.

12. Ius libere profitendi propriam fidem, sive publice sive privatim, simulque officium alios invitos non cogendi ad catholicam fidem amplexandam (cfr. CIC, can. 1351; Decl. *Dignitatis humanae*).

13. Ius recipiendi formationem doctrinalem et apostolicam uniuscuiusque capacitati et condicioni vitae aptatam (cfr. Decl. *Dignitatis humanae*, n. 14, 3° et 4°; Decr. *Apostolicam actuositatem*, n. 29; Decr. *Ad gentes*, n. 26; Const. *Lumen gentium*, n. 35 in fine; Const. *Gaudium et spes*, nn. 43, 2° et 62, 7°; Decl. *Gravissimum educationis*, n. 10, 2°).

14. Facultas discendi et docendi scientias sacras, iuxta iuris praescripta (cfr. Const. *Gaudium et spes*, n. 62, 7°; Decl. *Gravissimum educationis*, n. 10, 2°; Decr. *Ad gentes*, n. 41, 5°).

15. Ius ad iustam libertatem inquirendi necnon mentem suam aperiri, sive ore tenus sive in scriptis, in iis de quibus peritia gaudent (cfr. Const. *Gaudium et spes*, n. 62).

16. Ius ad cooperandum cum Hierarchia et facultas assumendi officia ecclesiastica condicioni eorum conformia et iuxta normas iuris.

17. Ius ad proprias doctrinas defendendas iuxta limites doctrinae Ecclesiae.

18. Ius ut non cogantur in proprio statu vitae libere eligendo.

19. Ius, debita cum auctoritate ecclesiastica relatione servata, condendi associationes et conventus habendi (Decr. *Apostolicam actuositatem*, n. 19; Decr. *Presbyterorum Ordinis*, n. 8).

20. Ius ut, si casus ferat, iudicentur a tribunalibus iuxta proceduram ad normam iuris stabilitam.

21. Ius ut audiantur debitoque patrocinio fruantur in processibus iudicialibus ac administrativis quibus afficiantur.

22. Ius ut nulla poena puniantur, nisi praevis poena determinata in norma promulgata statuta fuerit.

23. Ius ad propria iura subiectiva tuenda, via sive administrativa sive iudiciali.

24. Ius coram competenti ecclesiastica auctoritate recurrendi, via sive administrativa sive iudiciali, adversus decisiones quae eorum iura personalia laedant.

25. Ius ad cognoscendum nomen denuntiantis, si adversus se accusatio fiat coram ecclesiastica auctoritate.

26. Ius cognoscendi rationes quibus innitur sententia adversus se ab ecclesiastica auctoritate lata.

27. Ius ut agnoscatur et servetur secretum correspondentiae.

28. Obligatio vitandi quae fidem in discrimen vocare possunt, iuxta normas Ecclesiae.

29. Ius ad proprium ritum sequendum (cfr. Decr. *Orientalium Ecclesiarum*, n. 5).

30. Officium debitam reverentiam exhibendi erga Ecclesiae ministros.

31. Obligatio et ius active participandi in celebrationibus liturgicis (cfr. Const. *Sacrosanctum Concilium*, nn. 14, 29 et 79).

32. Facultas, immo aliquando et officium, ad suam sententiam de iis quae bonum Ecclesiae respiciunt declarandi (cfr. Const. *Lumen gentium*, n. 37).

33. Obligatio agnoscendi aliorum iura canonica et rationem habendi boni communis Ecclesiae.

Haec lineamenta iurium et officiorum ad fideles pertinentium lecta et provisorie approbata sunt, scilicet uti basis studii pro deliberatio-

nibus in alia Coetus sessione habendis. Proponente vero Ill.mo Secretario A., opportunum videtur ut in ipsa proxima sessione agatur de iis quae recognoscenda, expungenda vel addenda sunt in legislatione canonica de associationibus fidelium.

His tandem peractis, de quibus in hac sessione Coetus studii « De laicis » agendum erat, precibus de more dictis conventui finis imponitur.

Romae, die 3 decembris 1966.

A. DEL PORTILLO, *Relator*

APPENDIX

(Textus discussi et approbati in adunationibus habitis
a die 28 novembris ad diem 3 decembris anni 1966)

(*De notione laicorum*)

Canon 1

« In canonibus huius Codicis, nomine laicorum intelleguntur omnes Christifideles qui non sunt, ordine sacro recepto, ad ministerium divinum deputati, nec in Instituto ab Ecclesia sancito statum religiosum assumpserunt. Qui Christifideles, sive viri sive mulieres, a Deo vocantur ut suo modo, etiam eisdem canonibus determinando, debita cum sacris Pastoribus relatione servata, apostolatum in saeculo exercent, speciatim in rebus temporalibus gerendis Christi testimonium reddentes ».

(Cfr. Const. *Lumen gentium*, n. 31; Decr. *Apostolicam actuositatem*, n. 2 in fine et n. 7; Const. *Gaudium et spes*, n. 43).

De iuribus et obligationibus laicorum

(*De oboedientia ad sacros Pastores*)

Canon 2

« Laici, sicut omnes christifideles, illa quae sacri Pastores tamquam magistri et rectores in Ecclesia docent et statuunt, christiana oboedientia responsabili et voluntaria sectari tenentur ».

(Cfr. Const. *Lumen gentium*, n. 37; Decr. *Presbyterorum Ordinis*, n. 9, in fine).

(*De iusta libertate in rebus civitatis terrenae*)

Canon 3

« Ius est laicis ut ipsis agnoscatur ea in rebus civitatis terrenae libertas quae omnibus competit, iuxta legem divinam ab Ecclesiae magisterio declaratam ».

(Cfr. Const. *Lumen gentium*, n. 37; Decr. *Presbyterorum Ordinis*, n. 9; Decr. *Apostolicam actuositatem*, n. 24; Const. *Gaudium et spes*, n. 43).

(*De iure ad bona spiritualia*)

Canon 4

« Laici, sicut omnes christifideles, ius habent ex spiritualibus Ecclesiae bonis, verbi Dei praesertim et Sacramentorum adiumenta a sacris ministris accipiendi iuxta sacrorum canonum praescripta ».

(Cfr. Const. *Lumen gentium*, n. 37; Const. *Sacrosanctum Concilium*, n. 19; Decr. *Presbyterorum Ordinis*, n. 9; CIC, can. 682).

(*De iuvamine praestando Ecclesiae operibus*)

Canon 5

« § 1. Laici sciant sua esse Ecclesiae opera, ideoque eadem precibus et sacrificiis, atque pro propria idoneitate inceptis quoque apostolicis sustineant.

§ 2. Officio tenentur, ratione habita uniuscuiusque facultatum et status familiae, curandi ut Ecclesiae praesto sint ea quae ad cultum divinum, ad honestam clericorum aliorumque ministrorum sustentationem vel remunerationem et ad alios fines eidem proprios necessaria sunt media ».

(Cfr. Decr. *Ad gentes*, n. 36; Decr. *Presbyterorum Ordinis*, nn. 20 et 21; Decr. *Apostolicam actuositatem*, n. 21; CIC, can. 1496).

(*De obligatione et iure cognoscendi doctrinam christianam*)

Canon 6

« § 1. Laici, quippe qui omnes ad incrementum Regni Christi in mundo cooperari debeant, ut doctrinam a Christo revelatam et ab Ecclesia declaratam et ipsi enuntiare atque, si opus sit, defendere valeant, obligatione tenentur et iure gaudent ad acquirendam eiusdem doctrinae cognitionem, propriae uniuscuiusque capacitati et condicioni aptatam. Quare curare debent ut cognitionem habeant doctrinae quae

a Conciliis oecumenicis, a Summis Pontificibus et a propriae Ecclesiae particularis Pastoribus traditur.

§ 2. Facultate quoque gaudent ut, servatis a iure statutis, plenior illam in scientiis sacris acquirant cognitionem, quae in Ecclesiasticis Universitatibus facultatibusve aut in scholis scientiarum religiosarum traduntur, ibidem lectiones frequentantes et gradus academicos consequentes.

§ 3. Item, servatis praescriptis quoad idoneitatem requisitam statutis, habiles sunt qui missionem docendi scientias sacras a legitima auctoritate ecclesiastica recipiant ».

(Cfr., quoad § 1: Decl. *Dignitatis humanae*, nn. 14, 3° et 4°; Decr. *Apostolicam actuositatem*, n. 29; Decr. *Ad gentes*, n. 26; Const. *Lumen gentium*, n. 35 in fine; Const. *Gaudium et spes*, n. 43, 2° in fine. — Quoad § 2: Const. *Gaudium et spes*, n. 62, 7°; Decl. *Gravissimum educationis*, n. 10, 2°. — Quoad § 3: Const. *Gaudium et spes*, n. 62, 7°; Decr. *Ad gentes*, n. 41, 5°).

(*De laicorum iure optata sua et sententias declarandi*)

Canon 7

Laici ius habent ut necessitates et optata sua, praesertim spiritualia, libere et fidenter sacris Pastoribus patefaciant, et insuper, pro scientia et competentia quibus pollent, facultatem, immo et aliquando officium, habent, ut sententiam suam de iis quae bonum Ecclesiae respiciunt debita cum reverentia ac prudentia iisdem Pastoribus declarent, servatis modis a iure particulari statutis ».

(Cfr. Const. *Lumen gentium*, n. 37; Decr. *Presbyterorum Ordinis*, n. 9; Const. *Gaudium et spes*, n. 92, 2°; Decr. *Apostolicam actuositatem*, n. 6, ult.).

(*Laicorum participatio in missione Ecclesiae*)

Canon 8

« § 1. Laici, quippe qui uti omnes christifideles ad apostolatam, i.e. ad participationem missionis salvificae Ecclesiae a Deo per baptismum deputentur, generali obligatione tenentur, sive singuli sive in

associationibus coniuncti, adlaborandi ut divinum salutis nuntium ab universis hominibus ubique terrarum cognoscatur et accipiatur; quae obligatio eo vel magis eos urget iis in adiunctis in quibus nonnisi per ipsos Evangelium audire et Christum cognoscere homines possunt.

§ 2. Peculiari adstringuntur officio rerum temporalium ordinem spiritu evangelico imbuendi atque perficiendi.

§ 3. Praeterea, habiles sunt qui vocentur ut diversis modis cum apostolatu Hierarchiae immediate cooperentur ».

(Cfr. quoad § 1: Const. *Lumen gentium*, n. 33; Decr. *Ad gentes*, nn. 36, 1° et 21; Decr. *Apostolicam actuositatem*, nn. 2 et 3. — quoad § 2: Decr. *Apostolicam actuositatem*, n. 3; Const. *Gaudium et spes*, n. 43. — quoad § 3: Const. *Lumen gentium*, n. 33, 3°; Decr. *Apostolicam actuositatem*, nn. 10 et 24, 6°).

(Laicorum cooperatio cum sacris Pastoribus)

Canon 9

« § 1. Laici, debita scientia, experientia et virtute praestantes, habiles sunt qui tamquam periti aut consiliarii ab Ecclesiae Pastoribus audiantur.

§ 2. Habiles etiam sunt ut ad quaedam munera ecclesiastica a sacris Pastoribus adsumantur, in specie ut in consiliis paroecialibus, dioecesanis, nationalibus, regionalibus aut universalibus partem habeant, ad normam iuris universalis aut particularis ».

(Cfr., quoad § 1: Const. *Lumen gentium*, n. 33. — quoad § 2: Const. *Lumen gentium*, n. 33, 3°; Decr. *Christus Dominus*, n. 10; Decr. *Apostolicam actuositatem*, n. 24, 7°).

(Laicorum libertas in inquisitione scientifica)

Canon 10

« Laici, sicuti omnes christifideles, qui sacris disciplinis studendis incumbunt, facultate gaudent, ut debita adhibita prudentia et propriis singularum disciplinarum principiis ac methodo servatis, de quaestionibus ad scientias sacras vel cum sacris connexas pertinentibus libere inquisitionem instituant, utque conclusiones ad quas deveniunt cum sacris Pastoribus communicent ».

(Cfr. Const. *Gaudium et spes*, n. 62, ult.; Decl. *Gravissimum educationis*, nn. 10 et 11; Decr. *Unitatis redintegratio*, n. 11, 3°).

(Laicorum participatio in celebrationibus liturgicis)

Canon 11

« § 1. Ipsius baptismatis ratione, laici, sicut omnes christifideles, officium et ius habent ut plene, conscie et actuose in celebrationibus liturgicis participant, etiam muneribus ministrantis, lectoris, commentatoris, cantoris, aliisque certis ministeriis, ad normam iuris, fungentes.

§ 2. Ubi Ecclesiae necessitas aut utilitas id suadeat, possunt etiam, deficientibus sacris ministris, quaedam eorundem officia supplere, videlicet doctrinam tradere, precibus praeesse, baptismum conferre atque Sacram Communionem distribuere, iuxta iuris universalis et particularis praescripta ».

(Cfr., quoad § 1: Const. *Sacrosanctum Concilium*, nn. 14, 29, 79 in fine. — quoad § 2: Const. *Lumen gentium*, n. 35 ult., Decr. *Ad gentes*, n. 17 ult.; Const. *Sacrosanctum Concilium*, n. 35, 4°).

(De laicis speciali servitio Ecclesiae addictis)

Canon 12

« Laici, sive caelibes sive matrimonio iuncti qui, aut permanenter aut pro tempore speciali Ecclesiae servitio addicuntur, obligatione tenentur ut aptam acquirant formationem ad munus suum debite implendum requisitam, utque hoc munus conscie, impense ac diligenter adimpleant; ius habent ad honestam remunerationem eorum conditioni aptatam, qua decenter, servatis quoque iuris civilis praescriptis, necessitatibus propriis ac familiae providere valeant, itemque ius ut sui praevidentiae ac praecaventiae sociali ac adsistentiae sanitariae quam dicunt debite provideatur ».

(Cfr. Decr. *Apostolicam actuositatem*, n. 22; Decr. *Ad gentes*, n. 17).